

Historien bakom ett porträtt av Bror Kronstrand - om Sveriges statsminister Robert Themptander

Enligt Bror Kronstrands egen porträttförteckning har porträttet av Robert Themptander målats i januari år 1932. På ramens baksida finns en handskriven anteckning: "Allmänna Brand". Troligen var det försäkringsbolaget som beställt porträttet.

Foto Metropol Auktioner

Robert Themptander var en framgångsrik svensk politiker som bland annat var riksdagsman och finansminister innan han blev statsminister. Hans släkt härstammade från Älvsborgs län och hade på 1600-talet tagit sitt efternamn efter byn Tämta några mil norr om Borås. Robert föddes i Stockholm år 1844. Liksom flera tidigare släktingar studerade han juridik i Uppsala och avlade "hofrättsexamen" år 1863 efter endast två års studier.

Robert Themptander gifte sig år 1874 med Frida Dahlberg från Fryksände i Värmland. Hon var tjugo år gammal, han var tio år äldre. De bosatte sig i Stockholm och fick tre barn tillsammans. De bytte bostad några gånger men bodde hela livet i de centrala delarna av huvudstaden.

Preisiska huset, Drottninggatan 36, dit familjen flyttade år 1888, foto från år 1928 och interiörbild från 1968, Wikipedia. Huset från 1600-talet var byggnadsminnesförklarat men revs år 1969 och på platsen byggdes Kulturhuset Stadsteatern.

När Robert Themptander gifte sig hade han redan inlett en snabb och framgångsrik karriär inom olika ämbetsverk och myndigheter. I en artikel i Nordisk familjebok beskrivs hans "snabba uppfattning, klara framställningsförmåga och öfverlägsna skicklighet för utredande, särskildt af frågor af ekonomisk natur". Han engagerade sig också politiskt och blev år 1879 riksdagsledamot i andra kammaren. Hans politiska tillhörighet har beskrivits som "oberoende liberal".

Statsminister Arvid Posses regering som styrde Sverige under åren 1880 -1883. Robert Themptander står längst ut till vänster i den bakre raden.

Foto Wikipedia

Robert Themptander blev år 1880 konsultativt statsråd i Posses regering och efter något år finansminister. Under tiden som finansminister tog han initiativ till inrättandet av Domänstyrelsen och Postsparbanken.

Robert Themptander var Sveriges statsminister under åren 1884 - 1888. När han tillträdde var han den yngsta person som innehaft denna post.

"Genom sina med betydande pondus och auktoritet från regeringsbänken framförda stora anföranden, som även var överlägsna genom vyernas vidd, formens klarhet, den rättframma sakligheten, urbaniteten och självbehärskningen, kom han att intaga en synnerligen framstående plats bland Sveriges förnämsta politiska talare".
Erik Thyselius, Nordisk familjebok

Foto ur Torsten Petrès bok om ministären Themptander

Themptander arbetade med många frågor under sina fem år som regeringschef, bland annat med försvars och grundskattefrågor vilket bland annat ledde till förlängd värnpliktstid och sänkta skatter.

En annan av de stora frågorna under Robert Themptanders regeringstid var tullfrågan.

Sverige hade under lång tid varit anslutet till ett internationellt frihandelsavtal. Sedan 1830-talet hade exporten av bland annat svensk havre varit mycket inkomstbringande men konkurrens från Nordamerika och Ryssland hade medfört en avsevärd minskning av denna handel.

På 1880-talet blev de svenska tullarna en viktig politisk fråga.

På våren 1887 visade det sig att protektionisterna hade majoritet i riksdagen. Oscar II biföll då en begäran från den frihandelsvänliga statsministern Themptander att utlysa nyval till andra kammaren. Detta blev den första moderna valrörelsen i Sverige.

Riksorganisationer bildades både för och emot tullarna. Valdeltagandet ökade kraftigt och valet blev en storseger för frihandlarna och Themptander.

I det ordinarie riksdagsvalet som därefter följde hösten 1887 återerövrade protektionisterna en del platser men frihandelsvännerna hade fortfarande ett övertag om cirka tjugo röster.

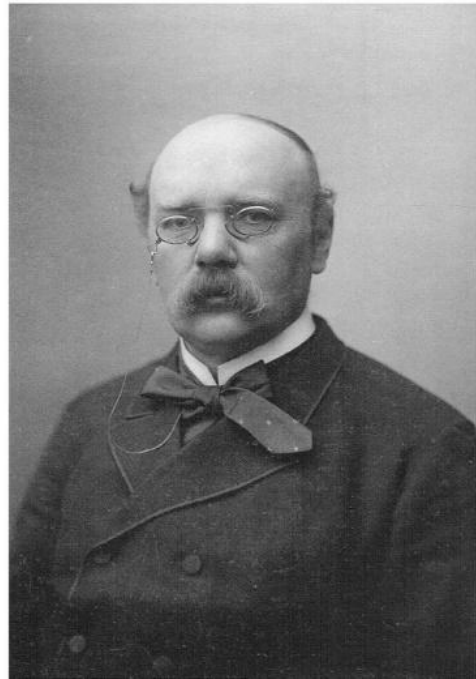
Då inträffade något märkligt. En av frihandlarna från Stockholm, ångköksföreståndaren Olof Larsson (Ångköks-Olle), visade sig ha en kommunalskatteskuld på 11 kronor och 58 öre och han var därför inte valbar.

Detta innebar också att alla frihandlare från Stockholm, som stått på samma valsedel som Ångköks-Olle, diskvalificerades och ersattes protektionister. Nu fanns det majoritet för tullvännerna.

Då avgick statsminister Themptander.

Efter sin avgång från statsministerposten blev Robert Themptander utsedd till landshövding i Stockholms län.

Han tog av privata skäl avsked från denna post år 1896 och därefter blev han verkställande direktör för Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund vars huvudområden var malmbrytning, ståltillverkning och sjöfart. Företaget kallades ofta Grängesbergsbolaget.

*Porträttfoto från tiden som landshövding
Foto <https://commons.wikimedia.org>*

Robert Themptander hade mängder av andra uppdrag inom statsförvaltning, myndigheter och i företagsvärlden.

Han var också intresserad av vetenskap och konst och var medlem av Sällskapet Idun, en förening som enligt stadgarna var till för "*i Stockholm bosatte män, hvilka åt vetenskap, vitterhet och konst på skilda banor egna verksamhet och intresse*".

Themptander utnämndes år 1886 till riddare av Serafimerorden av kung Oscar II och blev år 1893 hedersledamot av Lantbruksakademien. Han avled år 1897, endast 52 år gammal, på grund av svår tuberkulos och diabetes.

Litteratur

Oscar Robert Themptander.

<https://gw.geneanet.org/karosenius?lang=sv&n=themptander&oc=0&p=oscar+robert>
Hämtat 2024-02-23

Petré, Torsten (1945). Ministären Themptander. Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala, 0346-7538;21. Uppsala. Almqvist & Wiksell.

Robert Themptander

https://sv.wikipedia.org/wiki/Robert_Themptander Hämtat 2024-02-23

Themptander, Oskar Robert. Nordisk familjebok (andra upplagan, 1919)
Hämtat 2024-02-23

Eva Holmberg

Bror Kronstrand-sällskapet i Mariestad